

Dosarul nr. 2ra-1292/21

Prima instanță: (Judecătoria Chișinău, sediul Centru) L. Mitrofan
Instanța de apel: (Curtea de Apel Chișinău) M. Guzun, A. Malîi, I. Dutca

ÎNCHEIERE

13 octombrie 2021

mun. Chișinău

Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al
Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele completului, judecătorul
judecătorii

Svetlana Filincova
Galina Stratulat
Dumitru Mardari

examinând admisibilitatea recursurilor declarate de către Topciu Alexandr,
reprezentat de avocatul Tarnovschi Vasile și Ministerul Justiției,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Topciu Alexandr
împotriva Ministerului Justiției cu privire la constatarea încălcării dreptului la
judecarea în termen rezonabil a cauzei și repararea prejudiciului cauzat,
împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 07 aprilie 2021,

c o n s t a t ă :

La 03 august 2020, Topciu Alexandr a depus cerere de chemare în judecată
împotriva Ministerului Justiției cu privire la constatarea încălcării dreptului la
judecarea în termen rezonabil a cauzei și repararea prejudiciului cauzat.

În motivarea acțiunii, Topciu Alexandr a menționat că la data de 10 august
2009 a fost recunoscut în calitate de învinuit în comiterea infracțiunii prevăzute de
art. 298 lit. a) din Codul penal.

Prin sentința Judecătoriei Comrat din 21 octombrie 2011, a fost achitat de
comiterea infracțiunii pe motiv că nu a comis infracțiunea incriminată.

Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Comrat din 27 aprilie 2012, a
fost menținută sentința Judecătoriei Comrat din 21 octombrie 2011.

Prin decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din
15 ianuarie 2013, a fost casată decizia Curții de Apel Comrat din 27 aprilie 2012 și
dispusă rejudecarea cauzei de către aceeași instanță, în alt complet de judecată.

Rejudecând cauza, prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din
06 iunie 2014, a fost respins peste termen apelul declarat de procuror.

Prin decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 09 decembrie 2014, a fost casată decizia Curții de Apel Cahul din 06 iunie 2014 și dispusă rejudecarea cauzei de către aceeași instanță, în alt complet de judecată.

Rejudecând cauza, prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 24 octombrie 2016, a fost menținută sentința Judecătoriei Comrat din 21 octombrie 2011.

Prin decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 27 iunie 2017, a fost casată decizia Curții de Apel Cahul din 24 octombrie 2016 și dispusă rejudecarea cauzei de către aceeași instanță, în alt complet de judecată.

Rejudecând cauza, prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 29 ianuarie 2018, a fost respins peste termen apelul declarat de procuror.

Prin decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 31 mai 2018, a fost casată decizia Curții de Apel Chișinău din 29 ianuarie 2018 și dispusă rejudecarea cauzei de către aceeași instanță, în alt complet de judecată.

Rejudecând cauza, prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 03 decembrie 2018, a fost casată sentința Judecătoriei Comrat din 21 octombrie 2011 și emisă o nouă hotărâre, prin care a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 298 lit. a) din Codul penal, fiindu-i aplicată pedeapsa sub formă de închisoare pe un termen de 4 ani, iar prin aplicarea art. 90 din Codul penală, pedeapsa a fost suspendată condiționat pe un termen de probă de 2 ani.

De asemenea, a fost admisă parțial acțiunea depusă de Dulgher Nadejda și s-a încasat în beneficiul ultimei suma de 50 000 lei cu titlu de prejudiciu moral și suma de 2 000 lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică.

Iar, prin decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 03 decembrie 2019, a fost restituită cauza la rejudecare în partea ce ține de soluționarea acțiunii civile. În rest decizia instanței de apel a fost menținută.

Reclamantul a invocat că procedura de examinare a cauzei penale a fost una excesivă, astfel fiindu-i încălcat dreptul la examinarea în termen rezonabil a cauzei penale.

Topciu Alexandr a solicitat constatarea încălcării dreptului la examinarea în termen rezonabil a cauzei penale și încasarea de la bugetul de stat prin intermediul Ministerului Justiției a sumei de 150 000 lei cu titlu de prejudiciu moral cauzat în legătură cu încălcarea dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil și încasarea cheltuielilor de judecată.

Prin hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 29 octombrie 2020, a fost admisă parțial cererea de chemare în judecată depusă de Topciu Alexandr.

S-a constatat încălcarea dreptului lui Topciu Alexandr la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale de învinuire în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 298 lit. a) din Codul penal.

S-a încasat de la bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul lui Topciu Alexandr suma de 95 000 lei cu titlu de prejudiciu moral.

În rest, acțiunea a fost respinsă.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 07 aprilie 2021, s-a admis apelul declarat de Ministerul Justiției, s-a modificat hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 29 octombrie 2020 prin micșorarea cuantumului prejudiciului

moral încasat de la bugetul de stat prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul lui Topciu Alexandr de la suma de 95 000 lei până la suma de 50 000 lei.

În rest, hotărârea primei instanțe a fost menținută.

Pentru a se decide astfel, instanța de apel cu referire la circumstanțele cauzei a reținut că art. 19 alin. (1) din Codul de procedură penală, prevede că orice persoană are dreptul la examinarea și soluționarea cauzei sale în mod echitabil, în termen rezonabil, de către o instanță independentă, imparțială, legal constituită, care va acționa în conformitate cu prezentul cod.

Potrivit art. 20 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, urmărirea penală și judecarea cauzelor penale se face în termene rezonabile.

Criteriile de apreciere a termenului rezonabil de soluționare a cauzei penale sunt: complexitatea cazului; comportamentul participanților la proces; conduita organului de urmărire penală și a instanței de judecată; importanța procesului pentru cel interesat; vârsta de până la 18 ani a victimei.

Instanța de apel a relevat că legislația nu reglementează expres durata judecării cauzelor penale.

Astfel, instanței de judecată îi revine sarcina de a determina termenul rezonabil de judecare a fiecărei cauzei în parte, în baza criteriilor enumerate la art. 20 alin. (2) din Codul de procedură penală, și a constata faptul respectării acestui termen.

Prin urmare, repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecare în termen rezonabil a cauzei se va dispune doar în cazul constatării unei astfel de încălcări.

Deci, apreciind circumstanțele în care s-a desfășurat procedura în cauza în care se invocă încălcarea, instanța de apel a constatat că termenul de judecare a cauzei a depășit limita rezonabilității, învinuirea fiind înaintată reclamantului la 10 august 2009, iar pe rolul instanțelor de judecată cauza penală s-a aflat de la 21 octombrie 2011 până la 03 decembrie 2019, perioadă care poate fi considerată ca fiind excesivă.

Privitor la complexitatea cauzei penale, instanța de apel a specificat că, deși reclamantul a fost învinuit de comiterea unei infracțiuni grave, totuși cercul participanților la proces nu a fost mare (un singur inculpat și o singură parte vătămată), iar termenul îndelungat de examinare a cauzei a fost condiționat, în mare parte, de erorile comise de instanțele de apel, care au condiționat casarea actului judecătoresc și remiterea cauzei spre rejudecare de patru ori.

În ce privește comportamentul participanților la proces, inclusiv al inculpatului, instanței nu i-au fost prezentate probe care ar permite efectuarea unei aprecieri, sarcina probațiunii fiind pusă pe seama pârâtului - Ministerul Justiției.

La fel, instanța de apel a reținut că importanța procesului pentru inculpat este incontestabilă.

Or, în toată perioada de derulare a procesului penal, care a depășit 10 ani, Topciu Alexandr s-a aflat într-o stare de incertitudine, fiind în așteptarea rezultatului soluționării cauzei, dacă va fi achitat sau condamnat pentru acuzația ce i-a fost adusă, iar în astfel de împrejurări, instanța de fond corect a constatat

încălcarea dreptului reclamantului la judecare în termen rezonabil a cauzei penale, mai ales în condițiile în care nu au fost prezentate probe din care ar rezulta că inculpatul a contribuit la tergiversarea examinării cauzei.

Prin urmare, instanța de apel a conchis că reclamantul este îndreptățită să-și apere dreptul său încălcat.

Cu referire la determinarea sumei compensatorii pentru prejudiciul moral suportat, instanța de apel a specificat că legislația nu oferă o enumerare exhaustivă a criteriilor de determinare a sumei compensatorii pentru prejudiciul moral suportat.

Prin urmare, stabilirea cuantumului sumei compensatorii pentru fiecare caz concret revine instanței de judecată, pornind de la circumstanțele individuale ale cauzei, or, în speță, circumstanțele cauzei denotă incontestabil faptul că reclamantului i-au fost cauzate inconveniențe în rezultatul încălcării dreptului său la judecare în termen rezonabil a cauzei.

Din acest motiv, instanța de fond întemeiat a ajuns la concluzia reparării prejudiciului prin echivalent bănesc. Or, simpla constatare a încălcării dreptului nu va aduce satisfacție reclamantului.

În acest context, Colegiul relevă că, prin prisma Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral este criteriul echității, care presupune că partea vătămată să primească o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral suferit.

Deci, modul de acordare a satisfacției echitabile trebuie determinat în raport cu prejudiciul moral suferit, gravitatea acestuia, importanța și consecințele sale pentru victimă.

Astfel, instanța de apel a concluzionat că instanța de fond just a ajuns la concluzia admiterii parțiale a pretenției cu privire la repararea prejudiciului moral, însă incorect a determinat mărimea compensației, suma dispusă spre încasare prin hotărârea contestată, în mărime de 95 000 lei, fiind exagerată. Or, despăgubirea pentru prejudiciul moral trebuie să aibă un caracter compensator și nu punitiv sau de obținere a unor foloase materiale.

Prin urmare, ținând cont de natura dreptului lezat, de caracterul și gravitatea suferințelor suportate, instanța de apel a considerat că suma de 95 000 lei, dispusă spre încasare de către instanța de fond, este disproporționată în raport cu prejudiciul moral suportat și urmează a fi redusă până la suma de 50 000 lei, care constituie o recompensă echitabilă și suficientă pentru a aduce satisfacție reclamantului.

La 09 iulie 2021, Topciu Alexandr, reprezentat de avocatul Tarnovschi Vasile a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, prin care a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel cu menținerea hotărârii primei instanțe.

Recurentul Topciu Alexandr, în motivarea recursului a invocat aplicarea eronată a normelor de drept material.

De asemenea, a menționat că instanța de apel nu a cordat satisfacție echitabilă conform situației la caz.

Astfel, suma de 50 000 lei cu titlu de prejudiciu moral acordată de instanța de apel nu poate constitui o satisfacție echitabilă pentru perioada excesivă de examinare a cauzei penale pe o perioadă de peste 12 ani, care încă nu s-a finalizat.

Mai mult ca atât, suma acordată de instanța de apel cu titlu de prejudiciu moral nici nu este în conformitate cu standardele jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului.

La 13 august 2021, Ministerul Justiției a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, prin care a solicitat admiterea recursului, casarea hotărârilor judecătorești cu emiterea unei noi hotărâri, prin care acțiunea să fie respinsă integral.

Recurentul Ministerul Justiției, în motivarea recursului a invocat că reieșind din prevederile art. 3 alin. (2) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, în cauzele în care se pretinde încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei, cererea de chemare în judecată poate fi depusă în cadrul examinării cauzei în fond sau în decursul a 6 luni de la intrarea în vigoare a ordonanței procurorului de încetare a urmăririi penale sau de scoatere de sub urmărire penală ori a actului judecătoresc de dispoziție.

Astfel, termenul de înaintare a acțiunii a expirat la 03 decembrie 2018, când reclamantul prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 03 decembrie 2018, a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 298 lit. a) din Codul penal, fiindu-i aplicată pedeapsa sub formă de închisoare pe un termen de 4 ani, iar prin aplicarea art. 90 din Codul penală, pedeapsa a fost suspendată condiționat pe un termen de probă de 2 ani.

La 27 septembrie 2021, Topciu Alexandr a depus referință la recursul declarat de Ministerul Justiției, prin care a solicitat să fie considerat inadmisibil ca depus cu omiterea termenului.

Completul Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție conchide că recursul declarat de Ministerul Justiției urmează a fi considerat inadmisibil din motiv că este depus cu omiterea termenului de declarare a recursului.

În conformitate cu art. 433 lit. b) din Codul de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul este depus cu omiterea termenului de declarare prevăzut la art. 434.

Prevederile art. 434 din Codul de procedură civilă stipulează că, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Completul reține că dispozitivul deciziei instanței de apel a fost pronunțat la 07 aprilie 2021.

În conformitate cu art. 389 alin. (4) din Codul de procedură civilă, decizia integrală se întocmește în termen de 30 de zile de la pronunțarea dispozitivului deciziei și se publică pe pagina web a instanței judecătorești.

La fel, completul Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție reține că, la 20 mai 2020, decizia instanței de apel a fost expediată în adresa părților prin intermediul poștei electronice, fiind recepționat în aceeași zi de către Ministerul Justiției (f.d. 151, 179).

Deci termenul de declarare a recursului a început să curgă începând cu data de 21 mai 2021 și a expirat la 21 iulie 2021, însă recursul a fost declarat de Ministerul Justiției numai la data de 13 august 2021, cu încălcarea termenului prevăzut de art. 434 din Codul de procedură civilă.

În consecință, completul Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție constată că recurentul Ministerul Justiției, la depunerea recursului a încălcat termenul de 2 luni stabilit de lege, care este un termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Drept urmare la caz, se va reține că Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa constantă a reiterat, că ține de obligația părților de a întreprinde măsurile necesare de a proteja drepturile sale de acces la instanță și de a contesta în termen hotărârea judecătorească (Van Harn versus Germany, nr. 7557/03 din 11 septembrie 2007).

Astfel fiind, admiterea spre examinare a unui recurs tardiv ar împiedica rămânerea irevocabilă a hotărârii judecătorești emise în instanța de fond și ar leza, în acest mod, principiul securității raporturilor juridice, fapt ce ar duce la încălcarea prevederilor art. 6 § 1 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale.

Din considerentele menționate și având în vedere faptul că recursul declarat de Ministerul Justiției este depus cu omiterea evidentă a termenului, completul Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia că în temeiul art. 433 lit. b) din Codul de procedură civilă, recursul declarat de către Ministerul Justiției, urmează a fi considerat inadmisibil, fiind depus cu omiterea termenului de declarare prevăzut la art.434.

Cu referire la termenul de declarare a recursului declarat de Topciu Alexandr, reprezentat de avocatul Tarnovschi Vasile, completul Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție menționează că, Curtea de Apel Chișinău a emis dispozitivul deciziei la 07 aprilie 2021, iar la 20 mai 2020, decizia instanței de apel a fost expediată în adresa părților prin intermediul poștei electronice (f.d. 151).

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Recursul a fost declarat de către Topciu Alexandr, prin intermediul avocatului Tarnovschi Vasile la 09 iulie 2021, respectiv se consideră depus în termenul prevăzut de art.434 din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 439 alin. (2) și (3) din Codul de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copieii de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data

primirii acesteia. Judecătorul raportor verifică încadrarea în prevederile legii a temeiurilor invocate în recurs și face un raport verbal în fața completului de judecată instituit în conformitate cu alin. (2).

Examinînd temeiurile recursului declarat de către Topciu Alexandr, prin intermediul avocatului Tarnovschi Vasile, completul Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție reține următoarele.

Temeiurile de declarare a recursului sunt prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4).

Instanța de recurs reține, că examinarea admisibilității recursului presupune verificarea conformității temeiurilor invocate în cererea de recurs cu temeiurile prevăzute în art. 432 din Codul de procedură civilă.

La caz, Colegiul constată că argumentele invocate în cererea de recurs nu se încadrează în limitele stabilite de norma indicată, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei recurate, or, motivele recursului sunt similare celor invocate în cadrul judecării pricinii, asupra căror instanța de apel s-a pronunțat.

Dezacordul recurentului cu decizia instanței de apel, relatarea situației nu constituie un temei de casare a deciziei recurate, or, recursul exercitat conform secțiunii a II-a are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia în fapt.

Totodată, completul Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție reține că, potrivit regulilor din Secțiunea a II-a din Capitolul XXXVIII Codul de procedură civilă, instanța de recurs nu verifică modul de apreciere a probelor de către instanțele de fond și de apel. Forța atribuită unei probe sau alteia, coraportul dintre probe, suficiența probelor și concluziile făcute în urma probațiunii sunt în afara controlului instanței de recurs.

Prin prisma art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs poate interveni în materia probațiunii doar sub aspect procedural și anume dacă se invocă că instanța de apel a apreciat în mod arbitrar probele, încălcând în mod flagrant regulile de apreciere a probelor stabilite în art. 130 din Codul de procedură civilă.

Din recursul declarat nu rezultă că instanța a apreciat arbitrar probele.

În acest sens Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa constantă statuează că, dreptul de acces la instanțe nu este absolut. Există limitări implicite admise (Golder împotriva Regatului Unit, p.38; Stanev împotriva Bulgariei (MC), p. 230). Acesta este în special cazul condițiilor de admisibilitate a unui recurs, întrucât prin însăși natura sa necesită o reglementare din partea statului, care se bucură în această privință de o anumită marjă de apreciere (Luordo împotriva Italiei, p. 85). Condițiile de admisibilitate ale unui recurs pot fi mai stricte decât pentru un apel (Levages Prestations Services împotriva Franței, p. 45).

Curtea a mai reiterat că, modul de aplicare a articolului 6 procedurilor în fața instanțelor ierarhic superioare depinde de caracteristicile speciale ale procedurilor

respective; trebuie ținut cont de totalitatea procedurilor în sistemul de drept național și de rolul instanțelor ierarhic superioare în acest sistem (a se vedea Botten v. Norway, hotărâre din 19 februarie 1996, Reports 1996-I, p. 141, § 39).

La fel, conform jurisprudenței Curții, procedurile cu privire la admisibilitatea căii de atac și procedurile care implică doar chestiuni de drept, și nu chestiuni de fapt pot fi conforme cu cerințele articolului 6 § 1 (a se vedea Helmers c. Suediei 9 octombrie 1991, § 31, Seria A, nr. 212-A).

În conformitate cu art. 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, în cazul în care se constată existența unuia din temeiurile prevăzute la art. 433, completul din 3 judecători decide în mod unanim, printr-o încheiere motivată irevocabilă, asupra inadmisibilității recursului. Încheierea se emite conform prevederilor art. 270 și nu conține nici o referire cu privire la fondul recursului.

Având în vedere cele expuse mai sus, recursul declarat de către Topciu Alexandr, reprezentat de avocatul Tarnovschi Vasile, nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă, iar recursul declarat de Ministerul Justiției este depus cu omiterea termenului de declarare și, drept urmare, sunt inadmisibile.

În conformitate cu art. 270, art. 433 lit. a) și b) și art. 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, completul Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e :

Se declară inadmisibile recursurile înaintate de Topciu Alexandr, reprezentat de avocatul Tarnovschi Vasile și Ministerul Justiției.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,
judecătorul

Svetlana Filincova

judecătorii

Galina Stratulat

Dumitru Mardari